Financováno Evropskou unií

Ministerstvo práce a sociálních věcí

SOCIÁLNÍ BYDLENÍ OPZ+

Analýza čerpání sociálních dávek

Říjen 2026

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

oddělení evaluací

Ing. Ondřej Vrba, ondrej.vrba@mpsv.gov.cz

INFORMACE O VÝZVĚ 007 OPZ+

PODPORA SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ (1)

Vyhlášení výzvy: 30. 6. 2022
Alokace: 580 000 000 Kč
Vydané právní akty: 558 000 000 Kč
Žádosti o podporu: 689 000 000 Kč
Počet podpořených projektů: 30

INFORMACE O VÝZVĚ 101 OPZ+

PODPORA SOCIÁLNÍHO BYDLENÍ ZEJMÉNA OSOB Z UKRAJINY

Vyhlášení výzvy: 20. 12. 2022
Alokace: 340 000 000 Kč
Vydané právní akty: 273 000 000 Kč
Žádosti o podporu: 386 000 000 Kč
Počet podpořených projektů: 19

Při přípravě této zprávy byl využit nástroj umělé inteligence Claude (Anthropic) k rešerši, přípravě analytického kódu a jazykové korektuře. Všechny výstupy zkontroloval autor, který nese plnou odpovědnost za obsah zprávy.

MANAŽERSKÉ SHRNUTÍ

Výzvy č. 007 a 101 OPZ+ podpořily **zabydlování více než tisíce domácností v bytové nouzi do standardních nájemních bytů v kombinaci s intenzivní podporou sociální práce**. Podpořeni byli jednotlivci, rodiny s dětmi i vícečlenné domácnosti bez dětí, mimo jiné samoživitelé a samoživitelky, osoby s nedávnou zkušeností s domácím násilím, s duševním onemocněním nebo závislostmi na návykových látkách, lidé žijící bez střechy a osoby diskriminované na trhu s bydlením.

Analýza porovnává **výši sociálních dávek vyplacených podpořeným domácnostem v období před nastěhováním a po něm**. Sledovány byly čtyři dávky, které v době analýzy tvořily jádro dávkové podpory nízkopříjmových domácností a od 1. října 2025 byly sloučeny do jednotné dávky státní sociální pomoci: **příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí a přídavek na dítě**. Data byla dohledána k rodným číslům reprezentantů 657 domácností pro 12měsíční okno a 300 domácností pro delší 24měsíční okno kolem nastěhování.

NÁRŮST ČERPÁNÍ TÁHL PŘÍSPĚVEK NA BYDLENÍ

V období 12 měsíců po nastěhování se **průměrná celková vyplacená částka na jednu domácnost zhruba zdvojnásobila**, z 62 976 Kč na 127 031 Kč. Časově adaptovaný přepočet celostátního vývoje ukazuje, že samotný trend na úrovni ČR by v témže období vysvětlil jen růst přibližně o 8 procent. Reálně pozorovaný nárůst je řádově vyšší a pravděpodobně souvisí se samotným aktem zabydlení a s doprovodnou sociální prací.

Trajektorie jednotlivých dávek se přitom výrazně liší. **Zásadní nárůst se odehrál u příspěvku na bydlení** (z průměrných 16 522 Kč na 77 440 Kč na domácnost za rok), mírně se zvýšily příspěvek na živobytí a přídavek na dítě, naopak **vyplacená částka za doplatek na bydlení klesla** (z 16 338 Kč na 12 881 Kč). Hlavním důvodem růstu částky u příspěvku na bydlení není zvýšení individuální dávky, ale **skokový nárůst počtu čerpajících domácností**, z 23 procent před nastěhováním na 85 procent po něm. Uzavření standardní nájemní smlouvy odstranilo strukturální bariéru dávky, tedy bytový titul, který domácnosti v ubytovnách, azylových domech či bez smlouvy u příbuzných dříve neměly. Nejde tedy o zvýšení „konzumace" veřejných prostředků, ale o realizaci zákonného nároku.

Data ukazují kvalitativní posun ve skladbě dávkové podpory. **Přesun podpory z doplatku na bydlení do příspěvku na bydlení je žádoucí**: doplatek byl v české literatuře opakovaně analyzován jako nástroj nepřímo subvencující nekvalitní bydlení, zejména ubytovny s podřadnou kvalitou za nadstandardní ceny.

V DRUHÉM ROCE OBJEM VYPLACENÝCH DÁVEK KLESL

U podskupiny 300 domácností s dvouletou historií po nastěhování **dochází ve druhém roce k mírnému poklesu vyplacených částek**. Podíl domácností čerpajících příspěvek na bydlení klesá pouze okrajově (z 85 na 81 procent), zatímco u doplatku na bydlení klesá výrazněji (z 51 na 30 procent).

Kontrast s celostátním vývojem je přitom zřetelný: národní výdaje na příspěvek na bydlení v témže období dále rostly, u sledované skupiny naopak průměrná vyplacená částka klesla z 78 525 Kč na 68 489 Kč. Vývoj je opačný než celostátní trend a odpovídá **postupné příjmové stabilizaci části zabydlených domácností**.

STABILNÍ BYDLENÍ ZVYŠUJE KVALITU ŽIVOTA A PŘINÁŠÍ I ÚSPORY

Změny v čerpání dávek se odehrávají souběžně s **výraznými posuny v kvalitě života zabydlených domácností,** které lze sledovat ve výsledcích dotazníkového šetření se zástupci domácností. Roste spokojenost s bydlením, pocit soukromí a bezpečí, klesá podíl osob v pásmu vysokého stresu a zintenzivňuje se využívání odborných služeb včetně řešení dluhů.

Rostoucí kontakt zabydlených domácností se sociální prací je **investicí do sociálního začlenění s návratností ve víceletém horizontu**. Zvýšené výdaje na sociální dávky jsou dle odborné literatury obvykle **kompenzovány úsporami v nákladech na krizová ubytování, akutní zdravotní péči a sociální služby**.

ÚVOD

KONTEXT VÝZEV 007 A 101 OPZ+

Výzvy č. 007 a 101 OPZ+ podpořily **zabydlování více než tisíce** domácností v bytové nouzi **do standardních nájemních bytů v kombinaci s intenzivní podporou sociální práce**. Podpořeny byly jak jednotlivci, tak rodiny s dětmi i vícečlenné domácnosti bez dětí. Cílem výzev byla **stabilizace bytové situace** osob s potřebou komplexní podpory a **nastartování dalších změn ve zkvalitnění jejich života**. Podpořeny byly mj. samoživitelé/samoživitelky, osoby s nedávnou zkušeností s domácím násilím, s duševním onemocněním, závislostmi na návykových látkách, žijící bez střechy nebo osoby diskriminované na trhu s bydlením (např. Romové).[1]

Zabydlování probíhalo tzv. **housing-led přístupem**. Jeho podmínkou je mj. rychlé zabydlení do standardních bytů bez tréninkové fáze a bez zkušební krátkodobé smlouvy, podpora dle individuálních potřeb cílové skupiny v přirozeném prostředí domácnosti, bez mezistupňů a podmínek abstinence, léčby či přípravného programu. **Přibližně polovina projektů zabydlovala specificky přístupem Housing First.**

ZÁKLADNÍ INFORMACE K ANALÝZE

Analýza čerpání dávek u zabydlovaných domácností ve výzvách OPZ+ má za cíl porovnat, jak se liší **výše vyplacených částek v období před nastěhováním do sociálního bytu a po nastěhování**. Zkoumá jednu z částí nákladové složky intervence, kdy je osobám s potřebou komplexní podpory poskytnuto standardní bydlení a intenzivní podpora sociální prací.

Analýza pracuje s daty ze systému OKnouze/OKcentrum v datovém skladu MPSV, která byla dohledána k rodným číslům reprezentantů zabydlených domácností. Sledovány byly čtyři dávky, které tvoří jádro dávkové podpory nízkopříjmových domácností a od 1. října 2025 byly sloučeny do jednotné dávky státní sociální pomoci (tzv. superdávky): **příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí a přídavek na dítě**. Vazba jednotlivých dávek na bytovou situaci se liší – u dávek na bydlení je bytový titul podmínkou nároku, u příspěvku na živobytí vstupují odůvodněné náklady na bydlení do výpočtu, u přídavku na dítě přímá vazba není. Zahrnutí celého balíku umožňuje sledovat kromě přímého efektu zabydlení i vliv intervence sociální práce na realizaci nároků napříč dávkovým systémem.

[1] Podrobnější informace o charakteristice zabydlovaných domácností zjistíte zde: Sociální bydlení OPZ+ Charakteristika zabydlených domácností

U relevantních dávek byla u reprezentantů zabydlených domácností identifikována příslušnost k okruhu společně posuzovaných osob (SPO), kterému byla dávka vyplacena. Výplata dávky byla dané osobě přiřazena bez ohledu na to, zda byl reprezentant přímým žadatelem, nebo jinou společně posuzovanou osobou.

SPECIFIKA ANALYZOVANÝCH DÁVEK

V době sledovaného období (2020–2025) kryl **příspěvek na bydlení** část nákladů na bydlení domácnostem, jejichž náklady přesahovaly 30 procent rozhodného příjmu (v Praze 35 procent). Podmínkou nároku bylo užívání bytu na základě nájemní/podnájemní smlouvy, vlastnictví nebo služebnosti. **Klíčovou strukturální bariérou přístupu tedy byla absence formálního právního titulu k užívání standardního bytu** – tuto podmínku typicky nesplňovaly osoby žijící v ubytovnách, azylových domech nebo u příbuzných bez smlouvy.

Doplatek na bydlení naopak umožňoval podporu i osobám v nestandardním bydlení. Nárok je vázán na hmotnou nouzi a přiznaný příspěvek na živobytí (příp. na příjem nepřesahující 1,3násobek částky živobytí).

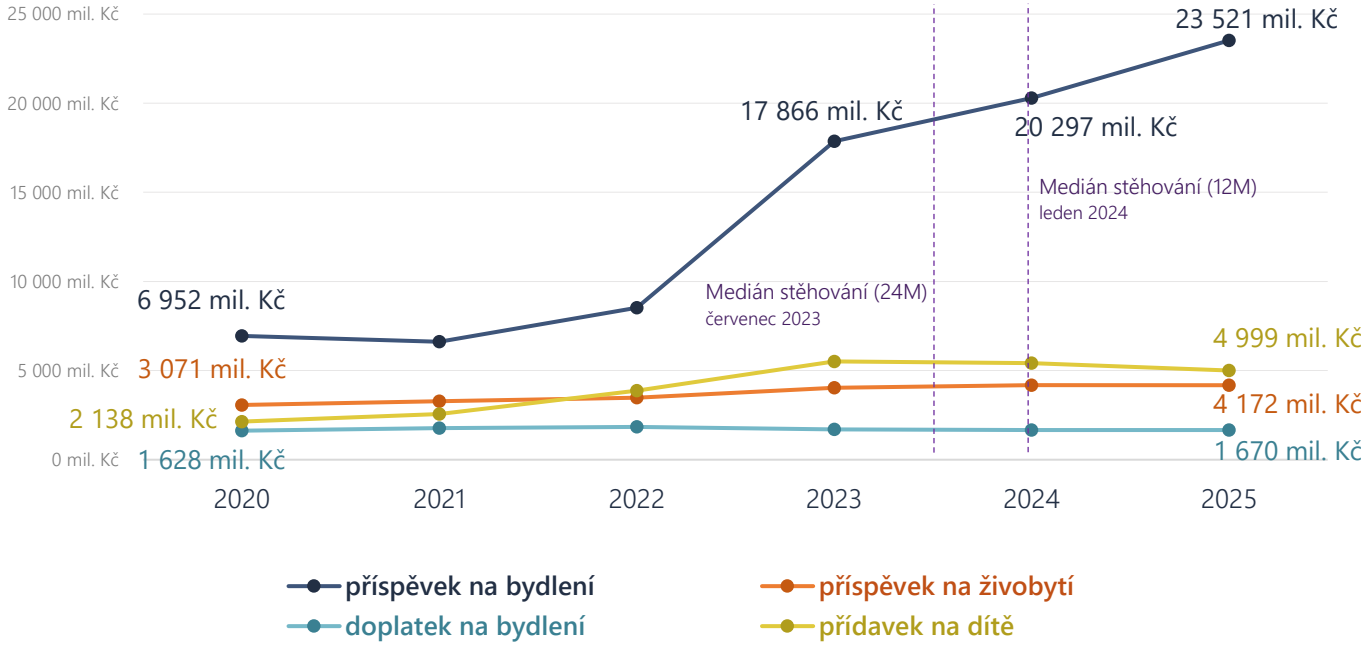
Příspěvek na živobytí je základní dávkou pomoci v hmotné nouzi. Na rozdíl od příspěvku na bydlení nemá bytovou podmínku – nárok závisí na příjmové situaci domácnosti a statusu hmotné nouze. Zabydlení samo o sobě proto nespouští nový nárok, mění jen dílčí parametry výpočtu.

Přídavek na dítě je dávka státní sociální podpory určená rodinám s nezaopatřenými dětmi, jejichž rozhodný příjem nepřesahuje stanovený násobek životního minima. Nemá bytovou podmínku a zabydlení do sociálního bytu proto samo o sobě neovlivňuje nárok.

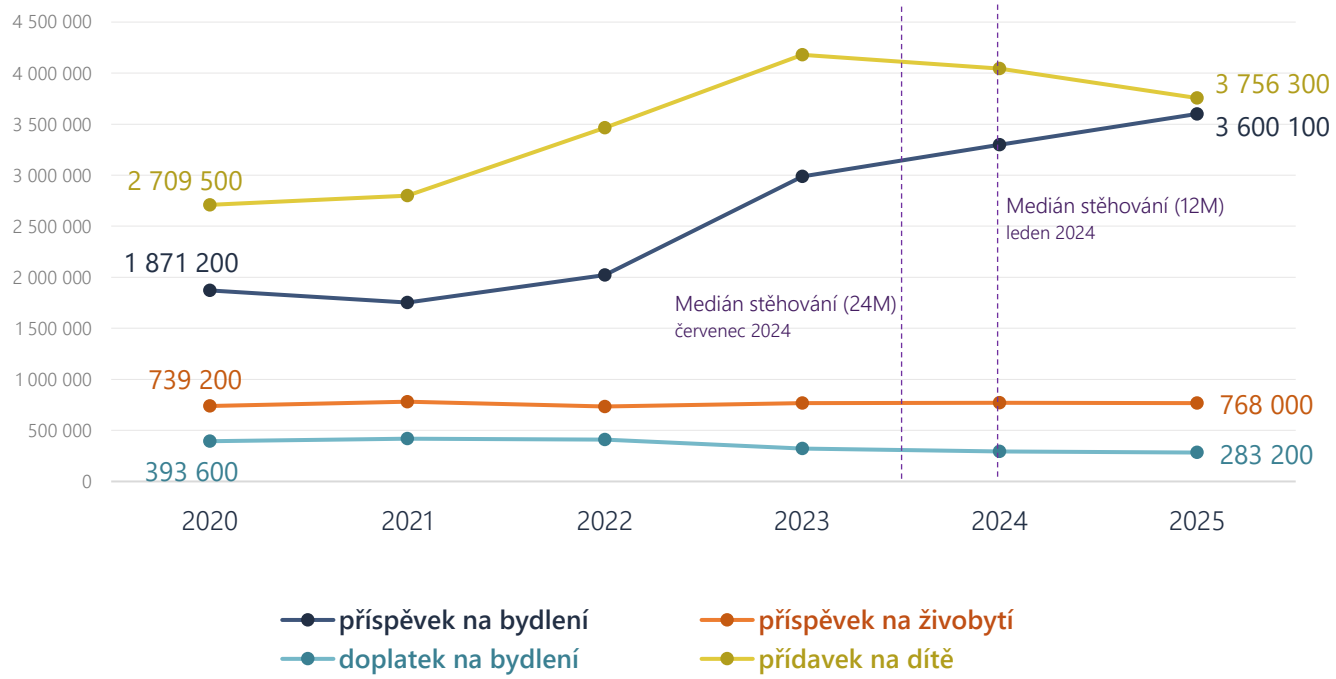
Od 1. října 2025 nabyl účinnosti zákon o dávce státní sociální pomoci, který čtyři dávky – příspěvek na bydlení, doplatek na bydlení, příspěvek na živobytí a přídavek na dítě – slučuje do **jednotné tzv. „superdávky"**. Sledovaná data se tak vážou k systému platnému před touto reformou.

Pro interpretaci výsledků je nutné znát vývoj sledovaných dávek na úrovni celé ČR – bez tohoto srovnání nelze rozlišit, do jaké míry pozorované změny u sledovaných domácností odrážejí zabydlení do sociálního bytu a do jaké míry celospolečenský vývoj (energetická krize, valorizace, legislativní změny).

CELKOVĚ VYPLACENÉ SOCIÁLNÍ DÁVKY V ČR (2020-2025)

POČET VYPLACENÝCH SOCIÁLNÍCH DÁVEK V ČR (2020-2025)

U **příspěvku na bydlení** vzrostly celkové výdaje z 6,95 mld. Kč (2020) na 23,52 mld. Kč (2025), tedy o 238 procent, počet vyplacených dávek se zvýšil o 92 procent a průměrná částka na dávku o 76 procent. **Zlomovým rokem byl 2023**, kdy výdaje meziročně vzrostly o 110 procent a počet vyplacených dávek o 48 procent. Tento skok byl tažen zejména energetickou krizí a s ní spojenými mimořádnými úpravami normativních nákladů na bydlení. V následujících letech 2024 a 2025 pokračoval růst mírnějším tempem (+14 a +16 procent), tažený převážně dalším rozšířením okruhu příjemců (+10 a +9 procent) při stagnaci průměrné výše dávky.

U **doplatku na bydlení** zůstávají celkové výdaje víceméně stabilní (+3 procenta za 2020–2025), počet vyplacených dávek ale trvale klesá (−28 procent) při rostoucí průměrné částce (+42 procent) – dochází tak k **postupnému přesunu domácností od doplatku na bydlení do standardního systému příspěvku na bydlení**.

U **příspěvku na živobytí** rostou výdaje mírně (+36 procent), pokrytí je prakticky stabilní (+4 procenta), nárůst je **plně tažen valorizacemi životního minima**. U **přídavku na dítě** vzrostly výdaje o 134 procent, počet dávek o 39 procent – zásadní zlom v roce 2022 souvisí s reformou dávky (rozšíření okruhu oprávněných rodin, valorizace).

DÁVKY 12 MĚSÍCŮ PŘED A PO NASTĚHOVÁNÍ

Z analýzy dat o čerpání vybraných sociálních dávek za **657 zabydlených domácností** vyšlo, že v období 12 měsíců po stěhování do sociálního bytu průměrná celková výše vyplacených částek ze sledovaných dávek na jednu domácnost oproti předchozím 12 měsícům výrazně vzrostla – **zhruba se zdvojnásobila**.

VYPLACENÉ SOCIÁLNÍ DÁVKY NA DOMÁCNOST

Průměrná celková vyplacená částka za 4 sledované typy dávek na jednu domácnost 12 měsíců před a 12 měsíců po stěhování do sociálního bytu

62 976 Kč → **127 031 Kč**

období 12 měsíců před stěhováním | období 12 měsíců po stěhování

Ve stejném období **rostly výdaje státu na sledované dávky i na úrovni celé ČR** – zejména u příspěvku na bydlení (viz předchozí kapitola). Skokový růst kvůli energetické krizi a mimořádným úpravám normativů však proběhl mezi lety 2022 a 2023, tedy ještě před obdobím, ze kterého u typické domácnosti (medián nastěhování leden 2024) sledujeme dávky. Mezi obdobími před a po je proto na úrovni ČR vidět už jen mírnější růst.

Pro přesnější zachycení tohoto celostátního trendu byl proveden **časově adaptovaný přepočet**, který u každé domácnosti promítá vývoj celostátních výdajů právě do 12měsíčních oken odpovídajících jejímu datu nastěhování, a výsledky jsou váženy podle měsíčních kohort nastěhování.[2] Výsledný poměr celostátních výdajů v období „po" oproti období „před" u sledované skupiny odpovídá následujícím hodnotám.

dávka	nárůst oproti období před stěhováním
Příspěvek na bydlení	+25 %
Příspěvek na živobytí	+4 %
Přídavek na dítě	+4 %
Doplatek na bydlení	−3 %

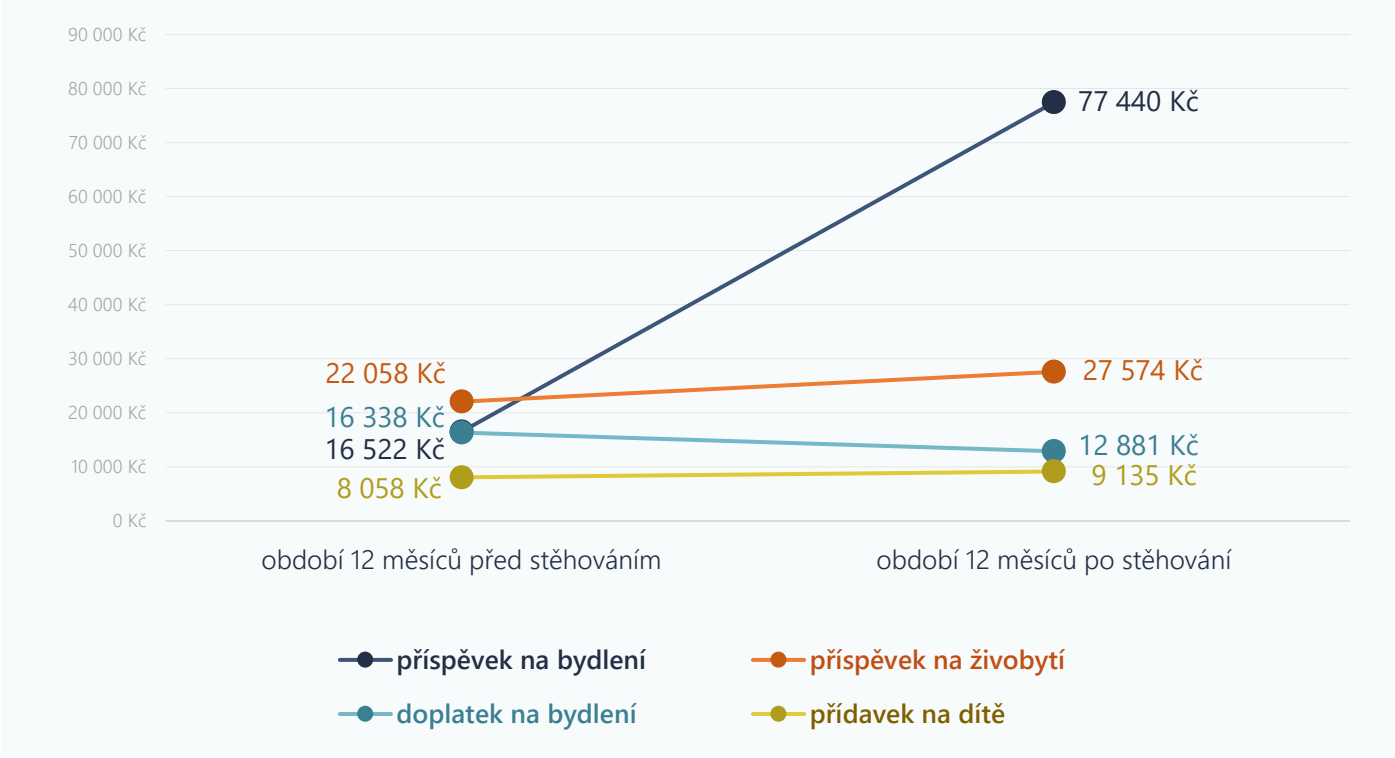
Kdyby se čerpání u zabydlených domácností vyvíjelo pouze v souladu s celostátním trendem (bez samotného aktu nastěhování), vzrostla by průměrná celková vyplacená částka na domácnost přibližně o 8 procent, tedy z 62 976 Kč na zhruba 68 000 Kč. **Reálně pozorovaný nárůst na 127 031 Kč je řádově vyšší**.

Bez kontrolní skupiny nelze část růstu, která by u zabydlených domácností nastala i bez intervence, přesně vyčíslit; srovnání s národní úrovní však naznačuje, že vývoj u sledované skupiny je řádově silnější než trend v obecné populaci a má odlišnou povahu (viz níže).

[2] Časově adaptovaný přepočet: pro každou domácnost byla vzata celostátní úroveň výdajů na danou dávku v období 12 měsíců před a 12 měsíců po jejím nastěhování; výsledek je vážený průměr přes všechny domácnosti ve skupině. Jde o orientační srovnání bez kontrolní skupiny, nikoli o odhad kauzálního efektu. Podrobněji viz kapitola Metodologie.

VYPLACENÉ SOCIÁLNÍ DÁVKY NA DOMÁCNOST DLE TYPU

Průměrná vyplacená částka na jednu domácnost 12 měsíců před a 12 měsíců po stěhování do sociálního bytu

N=657

Trajektorie vývoje čerpání jednotlivých typů dávek jsou výrazně odlišné, což je pro interpretaci změn podstatné. **Zásadní nárůst se odehrál po nastěhování do sociálního bytu u průměrné vyplacené částky příspěvku na bydlení** (z 16 522 Kč na 77 440 Kč na domácnost za rok). Mírně se zvýšily také výdaje na příspěvek na živobytí (z 22 058 Kč na 27 574 Kč) a přídavek na dítě (z 8 058 Kč na 9 135 Kč). **Klesla naopak vyplacená částka za doplatek na bydlení** (z 16 338 Kč na 12 881 Kč).

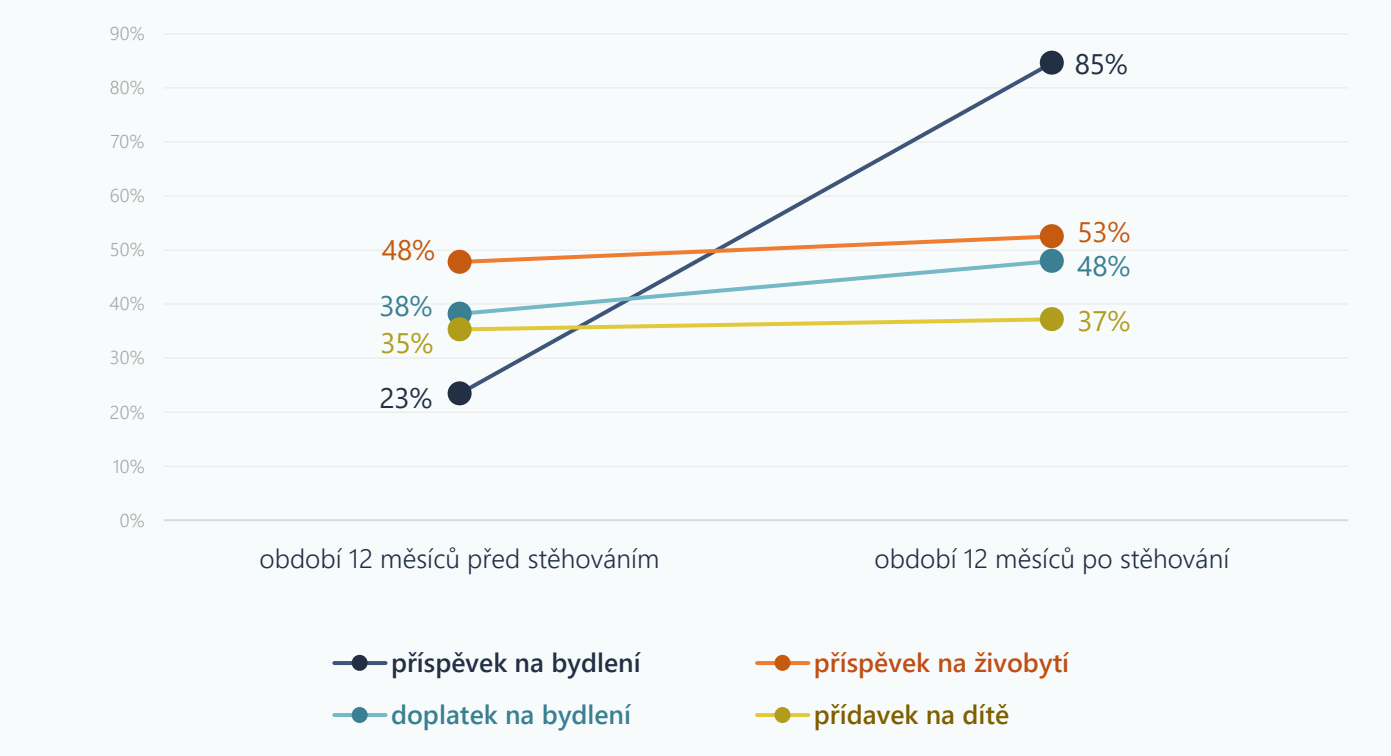
Nárůst u příspěvku na bydlení výrazně převyšuje očekávání plynoucí z celostátního trendu. Kdyby se čerpání u zabydlených domácností řídilo pouze vývojem výdajů na tuto dávku na úrovni ČR (časově adaptovaný přepočet celostátního vývoje výdajů na příslušná 12měsíční okna kolem nastěhování dává růst o 25 procent), průměrná roční vyplacená částka by z 16 522 Kč vzrostla přibližně na 20 710 Kč. Reálně pozorovaných 77 440 Kč je zhruba čtyřnásobkem — což ukazuje, že **drtivá většina nárůstu není vysvětlitelná externími vlivy (ceny energií, změny normativů), ale specifickými procesy v podpořené skupině.**

> **Vyšší podíl čerpajících příspěvek na bydlení při současně klesající částce doplatku na bydlení je systémovým signálem přesunu domácností ze substandardního do standardního bydlení. To odpovídá hlavnímu cíli podpořených projektů.**

Kontextovou informaci k růstu vyplacených částek nám poskytují data o vývoji podílu domácností čerpajících jednotlivé sledované dávky.

POKRYTÍ SOCIÁLNÍMI DÁVKAMI DLE TYPU

Podíl domácností čerpajících jednotlivé dávky 12 měsíců před a 12 měsíců po stěhování do sociálního bytu

N=657

Prudký nárůst podílu čerpajících je vidět opět u příspěvku na bydlení. Mírný nárůst pokrytí je u všech sledovaných dávek včetně doplatku na bydlení, kde ale výše vyplacené částky klesá.

> **Hlavním hnacím motorem růstu vyplacené částky za příspěvek na bydlení není zvýšení individuální vyplácené dávky, ale radikální nárůst počtu domácností, které dávku čerpají.**

Toto rozšíření pokrytí má odlišný charakter než postupný růst pozorovaný v obecné populaci. Zatímco na úrovni ČR se počet vyplacených dávek příspěvku na bydlení mezi lety 2023 a 2024 zvýšil o 10 procent, u sledované skupiny se podíl čerpajících během 12 měsíců po nastěhování zvýšil z 23 na 85 procent. Jde o skokový nárůst čerpání, který lze z velké části spojovat s odstraněním strukturálních bariér a který nemá v obecné populaci obdobu. Uzavření standardní nájemní smlouvy umožnilo domácnostem, které dříve nesplňovaly bytovou podmínku dávky, teprve začít o příspěvek žádat.

U doplatku na bydlení je vzorec zrcadlově obrácený: za poklesem vyplacené částky není plošný odchod z dávky, ale průměrný pokles individuální vyplácené částky. Za tím je s určitou pravděpodobností změna základny výpočtu: standardní nájem má jinou strukturu uznatelných nákladů než například ubytovna a je současně pokrytý příspěvkem na bydlení, který se od doplatku na bydlení odečítá.

U příspěvku na živobytí je vzorec odlišný. Podíl čerpajících vzrostl pouze mírně (z 48 na 53 procent), protože přístup k dávce není podmíněn bytovým titulem. Nárůst průměrné částky o 25 procent odráží spíše vliv valorizací životního minima a změnu nákladové struktury po nastěhování do standardního bytu.

Vysoký nárůst podílu čerpajících příspěvek na bydlení si lze vyložit dvěma souběžnými způsoby: odstraněním strukturální bariéry a snížením informačních a administrativních bariér a stigmatu.

Uzavřením standardní nájemní smlouvy získává domácnost formální právní titul, který je **nezbytnou podmínkou** pro podání žádosti o příspěvek na bydlení. Před stěhováním, kdy typicky bydlela na ubytovně, v azylovém domě nebo bez smlouvy u příbuzných, jednoduše nárok získat nemohla. Nejde tedy o zvýšení „konzumace" veřejných prostředků, ale o **realizaci zákonného nároku** při splnění bytové podmínky.

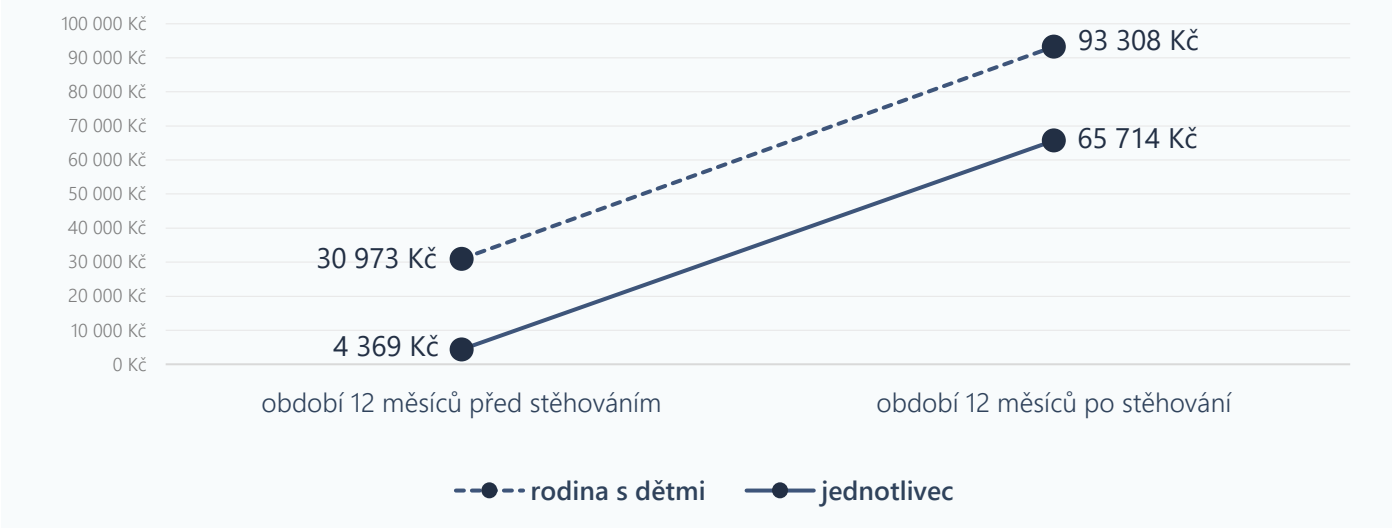
Rozsáhlá zahraniční literatura o „non-take-up" sociálních dávek dokládá, že i mezi domácnostmi splňujícími zákonné podmínky značný podíl dávky nečerpá, v evropských zemích jde často o 20–50 procent oprávněných.[3] Za hlavní bariéry se pokládají transakční náklady (obtížnost žádosti), informační deficit a stigma spojené s pobíráním pomoci.

Rostoucí míra čerpání dávek u znevýhodněných domácností má z pohledu literatury pozitivní význam, protože zavírá mezeru mezi zákonným nárokem a jeho fakticky vypláceným plněním.

[3] Bargain, O., Chareyron, S. (2020). Non-take-up of the French RSA: A study of eligible non-recipients. Revue économique.

VÝVOJ U PŘÍSPĚVKU NA BYDLENÍ DLE TYPU DOMÁCNOSTI

Průměrná vyplacená částka příspěvku na bydlení na jednu domácnost 12 měsíců před a 12 měsíců po stěhování do sociálního bytu

N=243 (domácnosti jednotlivců)

N=341 (domácnosti rodin s dětmi)

U větší části výplat byla k dispozici informace o typu domácnosti, provedeno proto bylo porovnání domácností jednotlivců a rodin s dětmi do 18 let. Největší rozdíly jsou opět u příspěvku na bydlení.

Nejvýraznější strukturální posun se odehrává u jednotlivců. Příspěvek na bydlení u nich vzrostl z 4 369 Kč na 65 714 Kč za roční období, u rodin s dětmi z 30 973 Kč na 93 308 Kč. Výše nárůstu je absolutně obdobná, u jednotlivců byla ale vyplacená částka před stěhováním výrazně nižší, což znamená **výrazně vyšší relativní nárůst** (15násobek u jednotlivců oproti 3násobku u rodin).

Odpovídá to tomu, že jednotlivci častěji přebývali na ulici, v ubytovnách nebo v azylových domech, tedy v situacích, kdy je přístup k příspěvku na bydlení systémově vyloučen.[4] Před stěhováním čerpalo příspěvek na bydlení 37 procent rodin s dětmi oproti pouhým 12 procent jednotlivců, po stěhování se podíl u rodin zvýšil na 91 procent, u jednotlivců na 82 procent.

U doplatku na bydlení je pokles vyplácené částky přítomen u obou skupin, silněji však u rodin (−26 procent u rodin, −20 procent u jednotlivců). Signalizuje to, že přesun z „nouzového" nástroje pomoci s bydlením ke „standardnímu" je patrnější u domácností s dětmi, které z povahy své situace čelí větším tlakům na bytovou standardizaci (mj. z důvodu školní docházky a zájmu OSPOD).

[4] Podrobnosti zde: Sociální bydlení OPZ+ Charakteristika zabydlených domácností

DÁVKY 24 MĚSÍCŮ PŘED A PO NASTĚHOVÁNÍ

Pro podskupinu **300 domácností**, u nichž je k dispozici plná časová řada v délce 48 měsíců (24 měsíců před a 24 měsíců po nastěhování), lze sledovat trajektorii vývoje ve čtyřech dvanáctiměsíčních oknech.

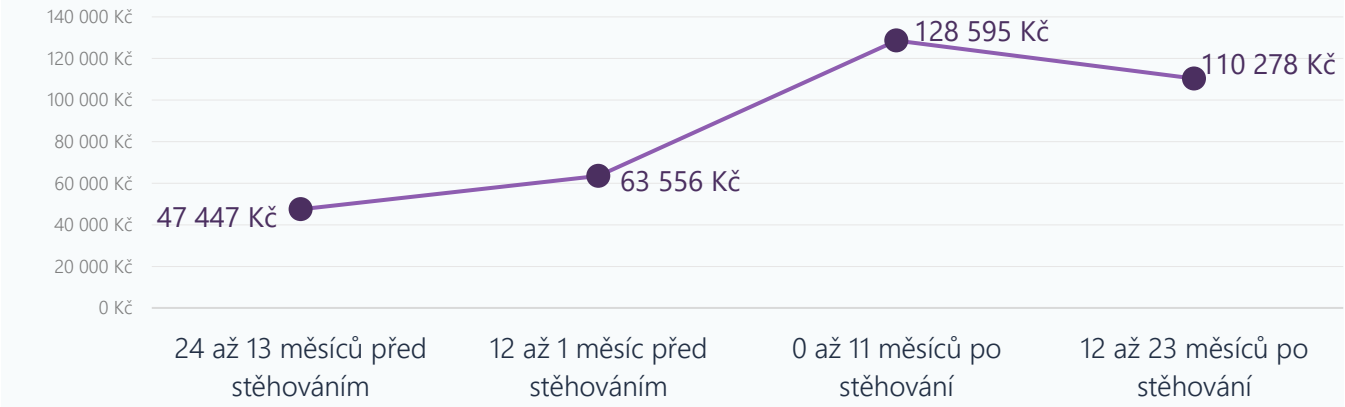
Tato podskupina zahrnuje domácnosti zabydlené výhradně v období září 2022 až prosinec 2023 (93 procent v roce 2023, medián nastěhování červenec 2023). Časové zasazení oken je pro interpretaci klíčové: **skokový růst příspěvku na bydlení na národní úrovni proběhl mezi lety 2022 a 2023 a u typické 24M domácnosti se prolíná napříč obdobím 12–1 měsíc před nastěhováním**. První rok po nastěhování (0–11 měsíců po) pak typicky pokrývá doznívání krize (2023–2024), druhý rok (12–23 měsíců po) už období stabilizovaných cen energií (2024–2025), kdy výdaje státu na příspěvek na bydlení dále rostly.

V delším časovém úseku můžeme sledovat, že po nastěhování do sociálního bytu a počátečním prudkém nárůstu průměrné celkové výše vyplacených částek ze sledovaných dávek na jednu domácnost **dochází v následujícím roce k mírnému poklesu vyplacených částek**.

VYPLACENÉ SOCIÁLNÍ DÁVKY NA DOMÁCNOST

Průměrná celková vyplacená částka za 4 sledované typy dávek na jednu domácnost 24 měsíců před a 24 měsíců po stěhování do sociálního bytu

47 447 Kč	**63 556 Kč**	→	**128 595 Kč**	**110 278 Kč**
24 až 13 měsíců před stěhováním	12 až 1 měsíc před stěhováním		0 až 11 měsíců po stěhování	12 až 23 měsíců po stěhování

N=300

Pro odlišení skutečné trajektorie od celostátního trendu byl proveden **časově adaptovaný přepočet** celostátních výdajů na jednotlivé sledované dávky vůči referenčnímu oknu (baseline) 12–1 měsíc před nastěhováním. Výsledné indexy ukazují, jak by se ve všech třech ostatních oknech vyvíjelo čerpání u průměrné domácnosti ze skupiny, kdyby se řídilo pouze celostátním trendem.

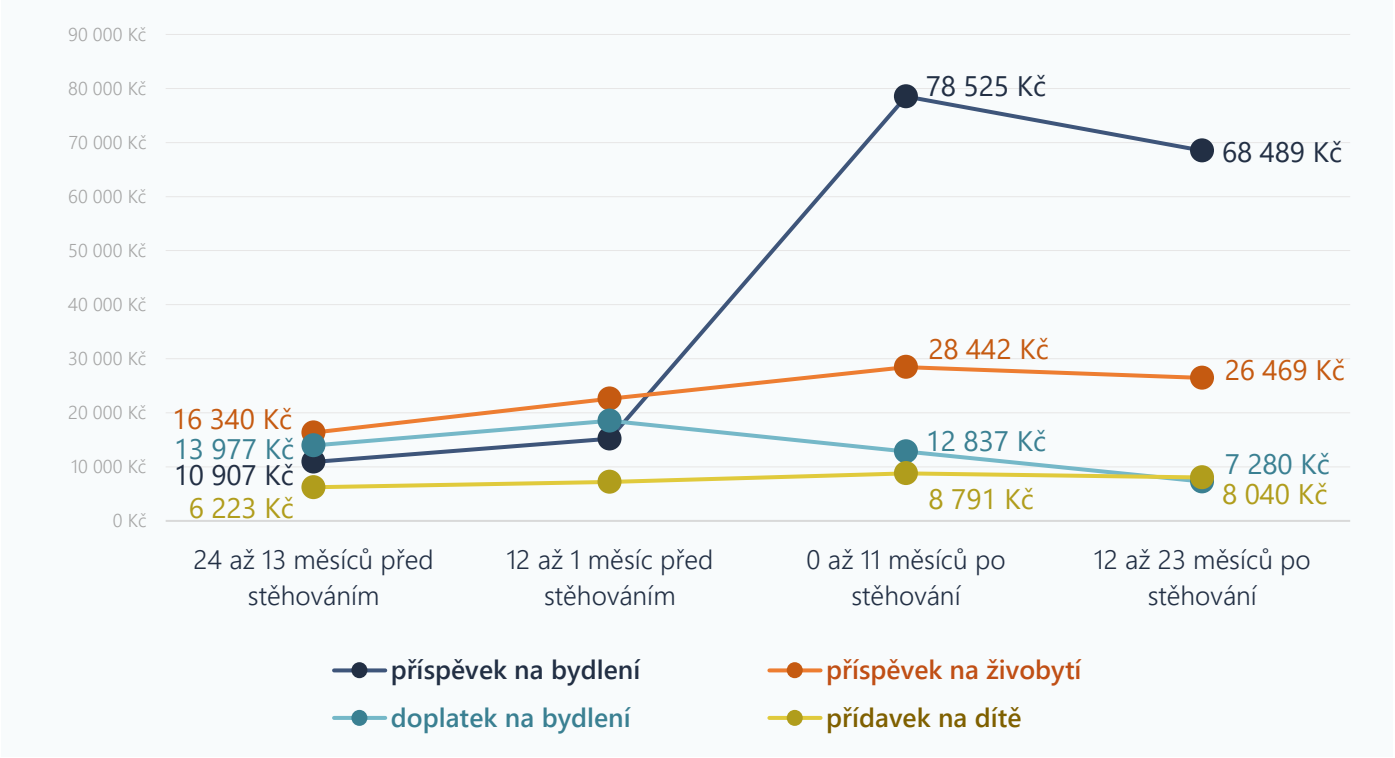
dávka	24–13 měsíců před stěhováním (oproti baseline)	0–11 měsíců po stěhování (oproti baseline)	12–23 měsíců po stěhování (oproti baseline)
Příspěvek na bydlení	−45 %	+47 %	+65 %
Příspěvek na živobytí	−16 %	+6 %	+8 %
Doplatek na bydlení	−2 %	−8 %	−7 %
Přídavek na dítě	−34 %	+14 %	+9 %

Zásadní jsou hodnoty pro příspěvek na bydlení. Nižší úroveň v okně 24–13 měsíců před stěhováním (o 45 procent oproti výchozímu období) odráží fakt, že rok 2022 předcházel skokovému růstu národních výdajů — klesající řada „před" u sledované skupiny tak kopíruje celostátní vzorec. Naopak hodnoty +47 procent a +65 procent pro okna po stěhování ukazují, že celostátní výdaje na příspěvek na bydlení mezi baseline a druhým rokem po stěhování reálně vzrostly téměř o dvě třetiny. **Podstatná část růstu, který u sledované skupiny pozorujeme v prvním roce po nastěhování, tak spadá časově do doby, kdy silně rostly výdaje na příspěvek na bydlení i na celostátní úrovni.**

Kdyby se čerpání u zabydlených domácností vyvíjelo pouze v souladu s celostátním trendem (bez samotného aktu nastěhování), průměrná celková vyplacená částka na domácnost by z výchozí hodnoty 63 556 Kč vzrostla přibližně na 72 tisíc Kč v prvním roce po stěhování a přibližně na 75 tisíc Kč ve druhém roce. Reálně pozorované hodnoty 128 595 Kč a 110 278 Kč jsou přibližně o 80 procent, respektive o 45 procent vyšší než tato očekávání. **Skutečnou míru růstu specificky navázaného na akt stěhování je proto ve 24M analýze obtížnější odlišit než ve 12M analýze** — část z pozorovaného skoku z baseline na první rok po stěhování lze mechanicky přičíst souběžnému růstu na národní úrovni. Naopak **mírný pokles ve druhém roce po stěhování** (z 128 595 na 110 278 Kč) je vidět navzdory tomu, že celostátní výdaje na příspěvek na bydlení v tomtéž období dále rostly — **jde tedy o reálný pokles čerpání ve sledované skupině, ne o odraz národního trendu**.

VYPLACENÉ SOCIÁLNÍ DÁVKY NA DOMÁCNOST DLE TYPU

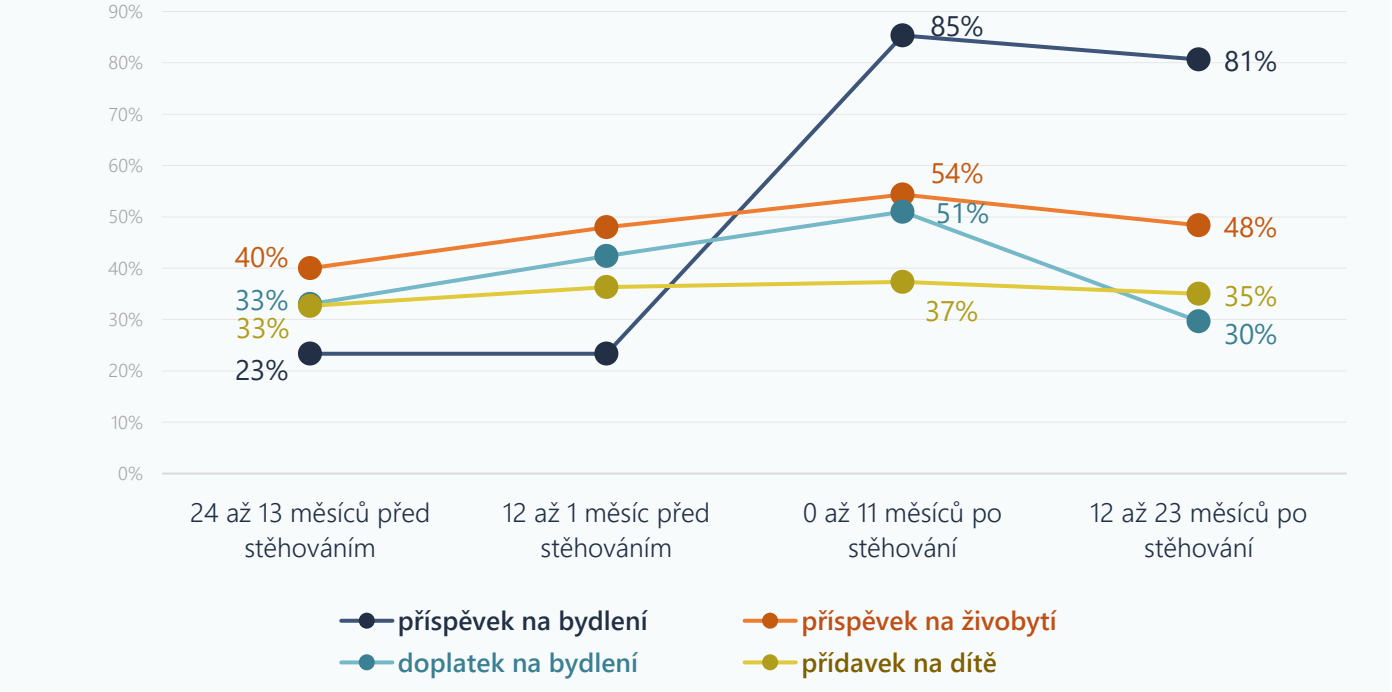
Průměrná vyplacená částka na jednu domácnost 24 měsíců před a 24 měsíců po stěhování do sociálního bytu

N=300

POKRYTÍ SOCIÁLNÍMI DÁVKAMI (24M)

Podíl domácností čerpajících jednotlivé dávky 24 měsíců před a 24 měsíců po stěhování do sociálního bytu

N=300

I v delším časovém úseku se **nejvýraznější změny odehrávají u příspěvku na bydlení** – po prudkém nárůstu v prvním roce po nastěhování dochází ve druhém roce k poklesu průměrné vyplacené částky. U příspěvku na živobytí i přídavku na dítě dochází po mírném nárůstu ke stabilizaci. **U doplatku na bydlení pokračuje pokles výplat** v obou letech po nastěhování, přičemž podíl čerpajících klesá z 51 procent na 30 procent. Tento trend podporuje interpretaci, že přechod na standardní bydlení postupně vede ke stabilizaci a odpojení od doplatku na bydlení, který je ze své podstaty nástrojem řešení krizové bytové situace.

Ve druhém roce po nastěhování dochází u příspěvku na bydlení k mírnému poklesu průměrné vyplacené částky – z 78 525 Kč na 68 489 Kč (−13 procent). **Zabydlené domácnosti přitom ze systému příspěvku prakticky neodcházejí**: podíl čerpajících se snížil jen z 85 na 81 procent a průměrná částka u čerpajících z 92 022 Kč na 84 904 Kč (−8 procent). Za rozdílem tak nestojí destabilizace domácností.

Kontrast s celostátním vývojem je přitom výrazný. Časově adaptovaný přepočet ukazuje, že národní výdaje na příspěvek na bydlení byly v prvním roce po stěhování o 47 procent vyšší než v referenčním oknu (12–1 měsíc před stěhováním) a ve druhém roce dokonce o 65 procent vyšší. **Zatímco na národní úrovni tak výdaje mezi prvním a druhým rokem dále rostly, sledovaná skupina se vyvíjí opačným směrem**.

Vysvětlení není jednoznačné – roli může hrát postupná příjmová stabilizace části domácností (viz analogický vývoj u příspěvku na živobytí), která snižuje výpočtový nárok na dávku, i další faktory specifické pro nově zabydlené domácnosti, například postupné ustálení výše záloh na energie po prvním roce v novém bytě.

> **Mírný pokles příspěvku na bydlení ve druhém roce není známkou destabilizace domácností – podíl čerpajících zůstává vysoko nad úrovní před nastěhováním. Spíše se v něm promítá postupná příjmová stabilizace části domácností, na kterou ukazuje i souběžný pokles doplatku na bydlení.**

SHRNUTÍ A IMPLIKACE PRO POLITIKU

Analýza čerpání sociálních dávek u zabydlených domácností ukazuje **kvalitativní posun ve skladbě dávkové podpory, nikoli jen její prostý nárůst**. Přesun podpory z doplatku na bydlení do příspěvku na bydlení je žádoucí – doplatek na bydlení byl v české literatuře opakovaně analyzován jako nástroj nepřímo subvencující nekvalitní bydlení, zejména ubytovny s podřadnou kvalitou za nadstandardní ceny.

Nárůst čerpání příspěvku na bydlení u sledované skupiny nelze zaměňovat s obecným růstem výdajů státu na tuto dávku, který byl na národní úrovni tažen energetickou krizí a mimořádnými úpravami normativů. U sledované skupiny je vývoj mechanicky odlišný: podíl čerpajících se zvýšil z 23 na 85 procent. Uzavření standardní nájemní smlouvy odstranilo strukturální bariéru dávky, kterou domácnosti v substandardním bydlení nemohly splnit – nejde tedy o zvýšení „konzumace" veřejných prostředků, ale o realizaci zákonného nároku. Ve druhém roce po nastěhování navíc vyplácené částky u sledované skupiny mírně klesají, zatímco na národní úrovni ve stejném období dále rostou – opačný směr vývoje naznačuje **postupnou stabilizaci zabydlených domácností**.

Změny v čerpání dávek se odehrávají souběžně s **výraznými posuny v kvalitě života**.[5] Vzrostla spokojenost s bydlením (z 27 na 95 procent), pocit soukromí a bezpečí (z cca 30 na 90 procent), klesl podíl osob v pásmu vysokého stresu (z 44 na 20 procent). Zintenzívnilo se využívání odborných služeb – pomoc s úřady a dávkami využilo 80 procent domácností (proti 59 procent před nastěhováním), řešení dluhů 44 procent (proti 34 procent).

Bez kontrolní skupiny nelze část změn, která by nastala i bez intervence, přesně vyčíslit. Vývoj u sledované skupiny je **ale řádově silnější a mechanicky odlišný od trendů v obecné populaci** – jde tedy s vysokou pravděpodobností primárně o efekt intervence. Zvýšené výdaje na příspěvek na bydlení lze ve shodě s mezinárodní literaturou kompenzovat úsporami v nákladech na krizová ubytování, akutní zdravotní péči a sociální služby.

> **Rostoucí kontakt zabydlených domácností se sociální prací není zbytnou nákladovou položkou, ale investicí do sociálního začlenění s návratností ve víceletém horizontu.**

[5] Podrobnější informace o změnách u zabydlených domácností po roce od nastěhování zjistíte zde: Sociální bydlení OPZ+ Změny u domácností rok po nastěhování

PŘÍLOHA: METODOLOGIE ANALÝZY

ZDROJ DAT

Data o čerpání sociálních dávek jsme získali z **datového skladu MPSV**, kde jsou uloženy záznamy z prvotních databází o vyplácení dávek: **OKNouze** (dávky pomoci v hmotné nouzi) a **OKCentrum** (dávky státní sociální podpory). Analýza byla provedena dohledáním výplat podle rodných čísel podpořených osob na základě podepsaných souhlasů se zpracováním osobních údajů získaných v rámci realizace projektů výzev č. 007 a 101 OPZ+.

Sledovány byly čtyři dávky, u nichž lze očekávat citlivost na změnu bytové situace: z OKNouze příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení, z OKCentrum příspěvek na bydlení a přídavek na dítě. Sledované období bylo leden 2020 až prosinec 2025.

LOGIKA DOHLEDÁVÁNÍ VÝPLAT

U každého rodného čísla z předaného seznamu bylo zjišťováno, zda daná osoba byla součástí okruhu společně posuzovaných osob (SPO), kterému byla dávka vyplacena. V měsíčním členění byla dané **osobě přiřazena celá částka vyplacená domácnosti**, bez ohledu na to, zda byla přímým žadatelem, nebo pouze další společně posuzovanou osobou. Tento přístup zajišťuje, že podpora obdržená domácností je zachycena i v případech, kdy dávku formálně pobírá jiný člen (typicky partner, rodič).

Klíčovým metodickým rozhodnutím bylo pracovat s **datem nároku, nikoli datem faktické výplaty**. Každá měsíční částka je tak přiřazena k měsíci, za který dávka náleží (tedy s vazbou na aktuální dávkový požadavek posouzený úřadem práce), nikoli k měsíci, kdy byla technicky vyplacena. Umožňuje to obejít zkreslení, která by způsobily zpožděné doplatky nebo předstihové výplaty na přelomu měsíců, a získat srovnatelný obraz o dávkovém pokrytí domácnosti v každém sledovaném období.

ČASOVÉ UKOTVENÍ

Analýza pracuje se dvěma pozorovacími okny definovanými relativně k datu nastěhování do sociálního bytu u každé konkrétní domácnosti. Do 12M analýzy (N = 657 domácností) vstoupilo období 12 měsíců před nastěhováním (končí měsícem předcházejícím měsíci nastěhování) a 12 měsíců po nastěhování (začíná měsícem následujícím po měsíci nastěhování). Do 24M analýzy (N = 300 domácností) vstoupily čtyři dvanáctiměsíční okna, tedy 24–13 měsíců před nastěhováním, 12–1 měsíc před nastěhováním, 0–11 měsíců po nastěhování a 12–23 měsíců po nastěhování.

Sledované období končí prosincem 2025 v souvislosti s reformou sociálního systému – zákon č. 151/2025 Sb., o dávce státní sociální pomoci, nabyl účinnosti 1. října 2025 a čtyři sledované dávky sloučil do jednotné tzv. „superdávky". Domácnosti, u nichž by sledované okno po nastěhování zasahovalo do období vyplácení superdávky, byly z analýzy vyřazeny, aby nedocházelo k systematickému podhodnocení částek.

Datum nastěhování se ve sledované skupině liší podle typu analýzy: v 12M analýze proběhla nastěhování v období září 2022–prosinec 2024 (medián leden 2024), ve 24M analýze v období září 2022–prosinec 2023 (medián červenec 2023). Distribuce nastěhování je klíčová pro srovnání pozorovaných změn s vývojem výplat na úrovni celé ČR. Pro srovnání s národním trendem byl proto proveden časově adaptovaný přepočet celostátních výdajů (viz níže).

ČIŠTĚNÍ A VYŘAZOVÁNÍ Z ANALÝZY

Do analýzy vstoupily pouze domácnosti, které si udržely bydlení v sociálním bytě minimálně 12 měsíců. Tato podmínka je nutná k tomu, aby daná osoba dostala intervenci (standardní bydlení a sociální práci) dostatečně dlouho na to, aby jí bylo možné připsat pozorované změny; pro 24M analýzu byl požadavek stejný, tedy zabydlení minimálně po dobu 12 měsíců. Vyřazeny byly domácnosti, u nichž došlo k úmrtí reprezentanta v rámci sledovaného intervalu, domácnosti s nedostatečnou historií dat pro celé sledované okno a domácnosti, u nichž se počet členů SPO mezi obdobím před a po nastěhování lišil o dvě a více osob (zpravidla znamená sloučení či rozpad domácnosti a znemožňuje srovnatelnost). Odstraněna byla také zjevně chybná rodná čísla a duplicitní záznamy z jedné domácnosti, identifikované podle shody přiřazených výplat u příspěvku na bydlení, doplatku na bydlení i příspěvku na živobytí (u téže domácnosti bylo v seznamu více rodných čísel a nemělo by dojít k jejímu vícenásobnému započtení).

ANALYTICKÉ VÝSTUPY

Nad vyčištěným datasetem byly vypočítány průměrné vyplacené částky na jednu domácnost za celou skupinu i za podskupinu čerpajících, dále podíly domácností čerpajících jednotlivé dávky v každém období a analýza přechodů mezi obdobími (čerpal před i po, začal čerpat, přestal čerpat, nečerpal ani v jednom období). Pro potřeby stratifikačních analýz byly k rodným číslům doplněny základní charakteristiky – datum narození pro odvození věku při nastěhování a typ domácnosti (jednotlivec bydlící sám, rodina s dětmi do 18 let, vícečlenná domácnost bez dětí).

ČASOVĚ ADAPTOVANÝ PŘEPOČET NÁRODNÍHO TRENDU

Pro srovnání pozorovaných změn u sledované skupiny s vývojem výplat na úrovni celé ČR byl použit časově adaptovaný přepočet, který zohledňuje distribuci kohort nastěhování a promítá celostátní vývoj do stejných relativních oken, jaká byla použita pro sledovanou skupinu. Vstupem je národní měsíční časová řada výdajů na každou sledovanou dávku za období leden 2020–prosinec 2025.

Pro každou domácnost byl identifikován měsíc nastěhování a z národní řady byly pro každou dávku vypočteny součty za tatáž dvanáctiměsíční okna, která byla použita ve vlastní analýze (u 12M analýzy dvě okna, u 24M analýzy čtyři). Hodnoty jednotlivých oken byly následně zprůměrovány napříč všemi domácnostmi ve skupině, váženě podle počtu domácností nastěhovaných v jednotlivých měsíčních kohortách – měsíce s vyšším počtem stěhování mají na výsledek úměrně větší váhu.

Poměry mezi jednotlivými okny (vyjádřené jako indexy oproti baseline) odpovídají tomu, o kolik by u průměrné domácnosti ze sledovaného souboru vzrostly celostátní výdaje na danou dávku, kdyby žádné nastěhování neproběhlo a čerpání by se vyvíjelo pouze v souladu s celostátním trendem. Ve 12M analýze je výchozí období 12 měsíců před nastěhováním, ve 24M analýze období 12–1 měsíc před nastěhováním. Jde o orientační přepočet umožňující kontextualizaci pozorovaných změn, nikoli o odhad kauzálního efektu; ten by vyžadoval kontrolní skupinu.